

important. Consacrându-ne în ultimii ani cercetării literaturii omiletice în cultura veche românească, și abordând problema celor mai vechi colecții de omilii *tipărite* în limba română, și anume cele două «Cazanii» ale lui Coresi¹, am fost aduși în mod firesc să cercetăm originalele slavone și apoi întreaga problemă a literaturii omiletice în literaturile vechi slave. Dar, cum izvorul primordial trebuie căutat în Bizanț, am fost obligați nu o dată să facem apel la originalele sau modelele bizantine. Fără îndoială, este necesar, din partea slaviștilor și a bizantinologilor, un efort coordonat spre a ajunge la o imagine exhaustivă a conținutului și circulației acestei literaturi în lumea bizantino-slavă și la români. Elaborînd o monografie² ce-și propune să urmărească literatura omiletică în românește în secolul al XVI-lea și în prima jumătate a secolului al XVII-lea, pînă la cele trei mari colecții de Cazanii tipărite la Govora, Dealu și mai ales la Iași (vestita *Cazanie* a lui Varlaam), urmărind pe de altă parte modul în care omiliile au fost utilizate în opera celui mai mare scriitor român al epocii vechi, Neagoe Basarab, am ajuns la o serie de rezultate dintre care unele vor fi comunicate în lucrarea de față. Ele implică și probleme de *metodologie* a cercetării literaturii omiletice.

Într-adevăr, studiul acestui gen de literatură implică serioase dificultăți. În primul rînd, fiindcă evul mediu, neavînd ideea proprietății literare, un autor mai nou era înclinat să-și pună opera pe seama unui nume celebru spre o face să circule mai ușor și să cîpete mai multă autoritate. Critica de *atribuire* este deci necesară în foarte multe cazuri. Nu rare sînt și cazurile cînd pasaje întregi dintr-o operă a unui scriitor sînt preluate fără nici o mențiune de altul. Cine emite judecăți, asupra ideilor și mai ales a stilului celui din urmă, riscă, în acest caz, să vorbească în realitate de cel dintîi. S-a întîmplat adesea ca, traducînd din greacă în slavonă sau copiind aceste traduceri, cărturarilor slavi să le schimbe atribuirea. Omiliile lui Simeon Monahul, scriitor bizantin din secolul al XI-lea, care au fost folosite textual de către Neagoe Basarab, au circulat în traducerea slavonă sub numele lui Ioan Zlataust. Deoarece Ioan Caleca, autor bizantin din sec. al XIV-lea a fost condamnat de un sinod isihast, omiliile sale au fost atribuite patriarhului isihast Calist, spre a putea fi salvate, și au circulat astfel în traducere slavonă. Au fost apoi traduse în românește și tipărite de Coresi în 1581, folosindu-se *Cazania* de la Zabludov tipărită de Ivan Feodorov. Iată de ce trebuie să fim foarte circumspecți atunci cînd avem de a face cu opere care au la bază procedeul de creație ce construiește edificii noi cu pietre luate, fără schimbare, din construcții mai vechi. În studiul de față ne propunem să ilustrăm cele de mai sus, oprindu-ne asupra cîtorva din omiliile atribuite lui Ioan Exarhul și asupra unor pasaje din *Învățăturile lui Neagoe Basarab*, în care celebrul autor român a folosit textual extrase din omilii bizantine în versiune slavonă.

¹ Cf. P. Olteanu, *Les originaux slavo-russes des plus anciennes collections d'homelies roumaines*, în «Romanoslavica», IX, 1963, p. 163—193 și „Postilla de Neagovo” în lumina „Cazaniei I” a Diaconului Coresi (cca. 1564)», «Romanoslavica», XIII, 1966, p. 105—131.

² *Vechile Cazanii la români* (în pregătire).